

Duševné vlastníctvo a mládež prehľad na rok 2019

ZHRNUTIE

Duševné vlastníctvo a mládež
prehľad na rok 2019

Vypracovanie tohto prieskumu zadal Úrad Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO) agentúre Ipsos.

Zhrnutie: október 2019

1. Zhrnutie

Duševné vlastníctvo a mládež - prehľad 2019

1.1 ZHRNUTIE HLAVNÝCH ZISTENÍ

Táto štúdia vychádza z prvého vydania prieskumu o duševnom vlastníctve a mládeži z roku 2016. Osobitným cieľom výskumu je pochopiť, čo je najsilnejšou hnacou silou a najväčšou prekážkou pri získavaní digitálnych obsahov online alebo nákupe fyzického tovaru, ktorý je ponúkaný legálne aj nelegálne. Štúdia z roku 2019 je opakovaním rovnakého online prieskumu z roku 2016, ktorého respondenti sú mladí ľudia (vo veku od 15 do 24 rokov), v 28 členských štátoch EÚ (EÚ-28), pričom poukazuje na podobnosti a rozdiely medzi týmito dvoma prieskumami. V zhrnutí, ktoré vychádza zo správy, sú predstavené hlavné zistenia a osobitné výsledky z troch oblastí: digitálny obsah, fyzický tovar a komunikácia.

Najzaujímavejší aspekt prieskumu o duševnom vlastníctve a mládeži z roku 2019 je, že výsledky sa takmer zhodujú so zisteniami z roku 2016. Existujú však určité pozoruhodné skoré náznaky novej zmeny v postojoch a správaní mladých Európanov a táto správa poukazuje na dôležité podobnosti a rozdiely medzi týmito dvoma prieskumami. Teraz už len zostáva posúdiť, či zistené malé posuny sú náznakom skutočnej zmeny v správaní a postojoch mladej generácie. Zohľadňujú sa aj demografické rozdiely medzi mladými ľuďmi v EÚ-28, ako aj podstatné rozdiely medzi jednotlivými krajinami.

Kvalita je dôležitá, cena je síce tiež hlavným faktorom, ale zaväži už menej

Pri online nakupovaní digitálnych obsahov alebo fyzických tovarov sa mladí ľudia zaujímajú o kvalitu. Je pre nich dôležité, aby nakupovali v bezpečnom online prostredí. Hoci je pomer kvality a ceny dôležitý aspekt, je menej dôležitý ako v roku 2016. Cenová dostupnosť je jedným z najviac uvádzaných argumentov, prečo skončiť so správaním, ktorým sa porušujú práva duševného vlastníctva, ale v roku 2019 už menej mladých ľudí súhlasí s tým, že je to jeden z hlavných dôvodov.

Význam zákonnosti pre mladú generáciu rastie

Ak sa pozrieme na mladých ľudí a porušovanie práv duševného vlastníctva, existujú veľké rozdiely, pokiaľ ide o nákup falšovaných tovarov a prístup k digitálnemu obsahu z nelegálnych zdrojov v porovnaní s rokom 2016. Len jeden z piatich opýtaných nakúpil falšovaný tovar, pričom o digitálny obsah z nelegálnych zdrojov sa zaujímali až dvaja z piatich. Zistenia z prieskumu Duševné vlastníctvo a mládež za rok 2019 naznačujú **určitý pokles (4 percentá) v podiele mladých ľudí, ktorí vedome využili digitálny obsah z nelegálnych zdrojov** a nárast v podiele tých, ktorí vedome nevyužili nelegálne zdroje (11 percent). **Tendencia mladých ľudí nakupovať falšovaný tovar neodráža** uvedený posun, ale toto správanie je menej časté ako pri využívaní digitálneho obsahu z nelegálnych zdrojov.

V roku 2019 sa mladí ľudia zaujímajú o legálnosť online zdrojov digitálnych obsahov a fyzických tovarov. Podiel mladých ľudí, ktorí uprednostňujú originálny výrobok pred falzifikátom, mierne stúpol, podobne ako podiel tých, ktorí kladú dôraz na legálne online zdroje digitálneho obsahu. Mierne klesol podiel mladých ľudí, ktorí tvrdili, že kúpili falšovaný tovar preto, lebo sa nezaujímal o jeho pôvod. Podobná situácia sa zaznamenala v podiele tých, ktorí využili prístup k digitálnemu obsahu cez nelegálne zdroje buď preto, že to nevedeli, alebo preto, že si neuvedomovali nezákonnosť svojho správania.

Väčšina mladých ľudí v Európe uviedla, že aspoň raz si overia, či je zdroj legálny alebo nelegálny (pri nákupe fyzických tovarov alebo využívaní digitálneho obsahu). Táto skutočnosť sa okrajovo odzrkadlila aj v číslach od roku 2016 (82 % opýtaných uviedlo v roku 2016, že aspoň raz si preveria legálnosť zdroja, a v

roku 2019 to uviedlo 87 % opýtaných), čo znamená, že mladí ľudia si overujú legálnosť zdrojov o niečo častejšie. Jednoznačne najčastejším spôsobom, akým si opýtaní overovali zákonnosť zdrojov, je vyhľadávanie prieskumov, komentárov a názorov na internete (58 %). So značným odstupom nasleduje overenie majiteľa internetového portálu (31 %), opýtanie sa priateľov (26 %) a opýtanie sa rodičov alebo rodinných príslušníkov (19 %). O niečo viac ako polovica opýtaných (55 %) tvrdí, že dokáže rozoznať, či ide o nelegálny zdroj digitálnych obsahov. Hoci už menej opýtaných (39 %) si myslí, že dokáže rozoznať, či ide o nelegálny zdroj *fyzických* tovarov, predstavujú oba údaje mierne zlepšenie oproti výsledkom z roku 2016, a to o 4, resp. 3 percentuálne body.

Celkovo tieto malé posuny signalizujú, že v radoch mladých ľudí stúpa ochota overovať zákonnosť zdrojov, ktorú treba ďalej podporovať.

Trh sa mení

Zdá sa, že koncept obchodného modelu založený na predplatenom digitálnom obsahu je stále obľúbenejší, o čom svedčí 9-percentné zvýšenie podielu opýtaných, ktorí uvádzajú, že je pre nich dôležité, aby mali prístup k celému obsahu. Zmenili sa aj vzorce správania, pokiaľ ide o prístup k digitálnemu obsahu. Od roku 2016 došlo k značnému posunu vyjadrenému poklesom o 17 % v počte mladých ľudí, ktorí podľa vlastnej výpovede použili nelegálne zdroje na získanie hudobného obsahu, a o 7 % v počte tých, ktorí uviedli, že použili nelegálne zdroje na prístup k filmom. Je menej pravdepodobné, že nelegálne zdroje sa využívajú preto, že tam nie je povinnosť prihlásenia alebo preto, že sú dostupné aj izolované položky. Celkovo tieto zistenia naznačujú, že trend smerom k predplácaniu legálnych služieb existujúci na niektorých trhoch môže ovplyvňovať online správanie mladých ľudí, aby sa orientovali na legálne ponuky, čím nelegálne ponuky budú strácať na atraktivite.

Mladí ľudia sa dvakrát zamyslia, ak majú pocit, že ich osobná bezpečnosť je ohrozená, čoraz častejšie sa však nechajú presvedčiť morálnymi argumentmi

Mladí ľudia sa zaujímajú o možné riziká pre svoju osobu, ak sa rozhodnú pre správanie, ktorým sa porušujú práva duševného vlastníctva iných. Najdôležitejším dôvodom, prečo si mladí ľudia dobre premyslia, či si zakúpia falšovaný tovar alebo digitálny obsah z nelegálnych zdrojov, je riziko zneužitia údajov z kreditnej karty alebo zamorenie počítača alebo iného elektronického zariadenia vírusom či malvérom. Napriek tomu sú mladí ľudia čoraz otvorenejší aj niektorým tzv. morálnym argumentom. Prevláda presvedčenie, že falšované tovary nie sú cool, ako aj názor, že umelci, resp. interpreti a ich skupiny môžu byť týmto poškodení.

1.2 DIGITÁLNY OBSAH

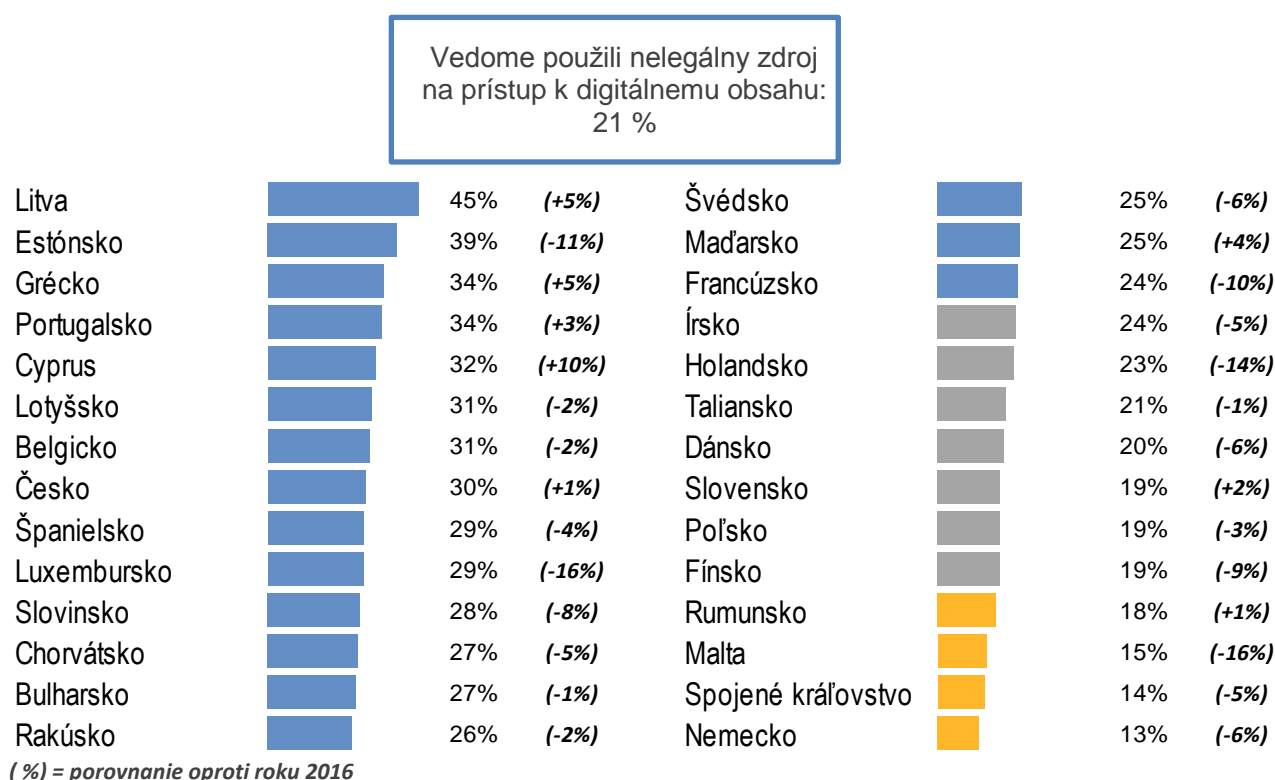
Podobne ako v roku 2016, aj v tomto prieskume je hudba najobľúbenejší druh digitálneho obsahu, ktorý využívajú mladí ľudia. Svedčia o tom aj čísla, keďže 97 % opýtaných priamo počúva alebo si sťahuje hudbu a viac ako deväť z desiatich opýtaných priamo pozerá alebo si sťahuje filmy, resp. seriály (94 %) alebo hry (92 %). Približne osem z desiatich opýtaných si priamo pozerá alebo sťahuje vzdelávací obsah (82 %) alebo televízne či športové vysielanie (79%). Podiel tých, ktorí čítajú elektronické vydania novín alebo časopisov, resp. elektronické knihy je o niečo nižší, a to 59 % a 56 %.

Pri rozhodovaní mladých ľudí o výbere digitálneho obsahu zohráva dôležitejšiu úlohu kvalita a spoľahlivosť online ponúk ako ich cena. Význam ceny a kvality v porovnaní s rokom 2016 klesol, pričom stúpol význam zákonnosti zdrojov s najviac viditeľným nárastom vo Fínsku. Okrem toho mladí ľudia častejšie uviedli, že dokázať zaplatiť predplatené je dôležitý faktor.

Tretina mladých opýtaných využila nelegálne zdroje digitálneho obsahu, čo je však pokles o 5 % v porovnaní s 2016. Z toho vyplýva, že stúpol podiel tých, ktorí *nevyužili* nelegálne zdroje.

Pokiaľ ide o prístup k digitálnemu obsahu z nelegálnych zdrojov, jedna tretina mladých ľudí využila nelegálne zdroje, 21 % vedome a 12 % *nevedome*. Je to menej ako v roku 2016. V podiele tých, ktorí uviedli, že *nevyužili* nelegálne zdroje, sa zaznamenal pomerný nárast a v podiele tých, ktorí uviedli, že si nie sú istí, pomerný pokles. Vo všeobecnosti sa mladí ľudia iba zriedkavo spoliehajú výhradne na nelegálne zdroje, 80 % z opýtanej vzorky využíva legálne zdroje na prístup k digitálnemu obsahu. Celkovo sa nezaznamenal dramatický posun v miere, v ktorej mladí ľudia využívajú nelegálne zdroje na prístup k digitálnemu obsahu, ale v niektorých krajinách tento podiel stúpol (napr. na Cypre) a v iných naopak klesol (napr. v Holandsku, Luxembursku a na Malte). Až na jednu výnimku vo všetkých krajinách klesol počet opýtaných, ktorí si neboli istí pôvodom využívaného zdroja.

Obrázok 1.1: Podiel mladých ľudí, ktorí vedome využili digitálny obsah z nelegálnych zdrojov podľa krajín

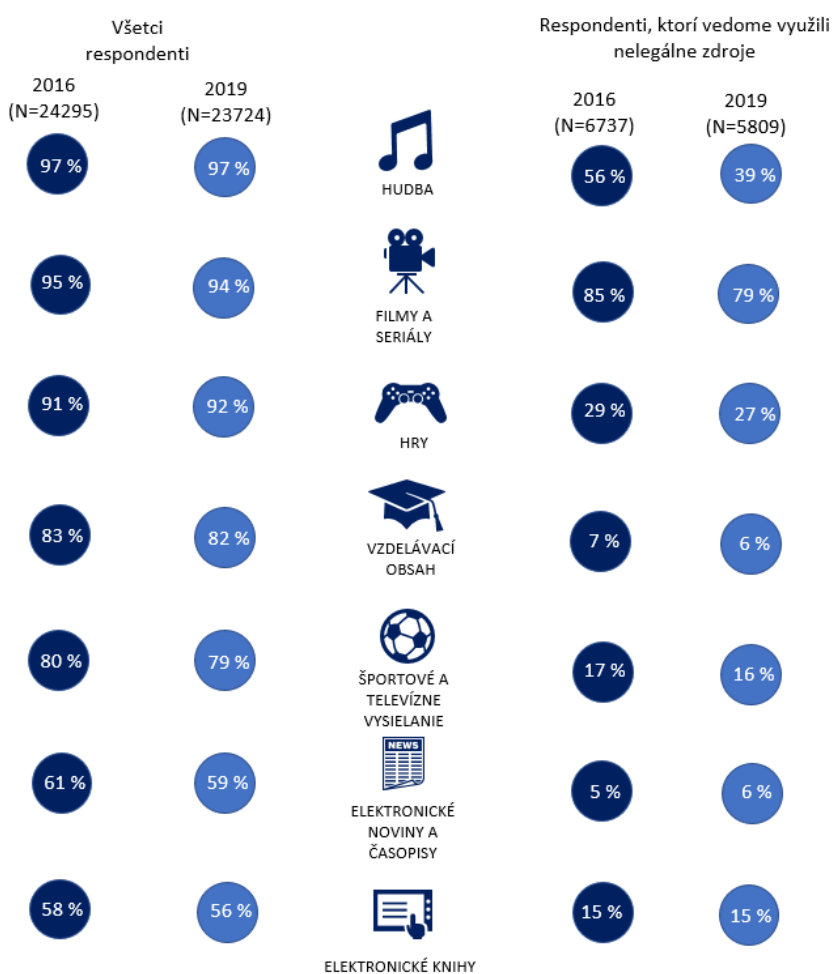
Ak mladí ľudia vedome využili nelegálne zdroje na prístup k digitálnemu obsahu, urobili to hlavne v prípade filmov a seriálov. Vo využívaní nelegálnych zdrojov na získanie hudby sa zaznamenal značný pokles. Zatiaľ čo takmer všetci mladí ľudia priamo počúvajú alebo si sťahujú hudbu online, iba 39 % z nich na to vedome používa nelegálne zdroje, čo predstavuje pokles o 17 % v porovnaní s rokom 2016.

Mladí ľudia svoje správanie odôvodňujú hlavne cenou, ako to uviedla viac ako polovica z nich (56 %), pričom iné dôvody boli nedostatok legálnych ponúk (30 %) a vnímanie, že nelegálne zdroje ponúkajú lepší výber (26 %). Význam ceny ako ukazovateľa klesol takmer o 10 % v porovnaní s rokom 2016.

Skoro vždy existujú argumenty na odradenie mladých ľudí od používania nelegálnych zdrojov na prístup k digitálnemu obsahu. Týkajú sa hlavne lepšej a výhodnejšej ponuky (55 %), po nej nasleduje riziko pokuty (35 %) a zlá osobná skúsenosť (29 %).

Osobitný druh nelegálnych obsahov, ktoré mladí ľudia vedome využívajú, aj naďalej preukazuje obmedzenú súvislosť so všeobecnejšími vzorcami digitálnej spotreby. To znamená, že väčšina opýtaných digitálne sleduje filmy a seriály, hry, vzdelávací obsah, televízne vysielanie, športové podujatia, elektronické noviny a časopisy, pričom nelegálny vedomý prístup sa využíva predovšetkým na priame sledovanie alebo sťahovanie filmov a seriálov.

Obrázok 1.2: Využívanie digitálnych obsahov vo všeobecnosti a vedomé využívanie obsahov z nelegálnych zdrojov ⁽¹⁾

Zohľadňujúc celkový pokles vedomého využívania nelegálnych digitálnych zdrojov je podiel mladých ľudí vedome využívajúcich nelegálne zdroje hudby, filmov a seriálov napriek tomu podstatne nižší než v roku 2016, a to o 17 % a 6 %.

⁽¹⁾ Zdroj: Otázka č. II3.1: Ako často počas uplynulých 12 mesiacov ste počúvali, pozerali, čítali, využili, hrali, stiahli, priamo sledovali tieto obsahy cez internet? (N=23724) a IV4: Ktorý druh obsahu ste využili, hrali, stiahli alebo priamo sledovali vedome z legálnej zdroja (webovej stránky)? Uvedte všetky vyhovujúce možnosti (N=5809).

1.3 FYZICKÝ TOVAR

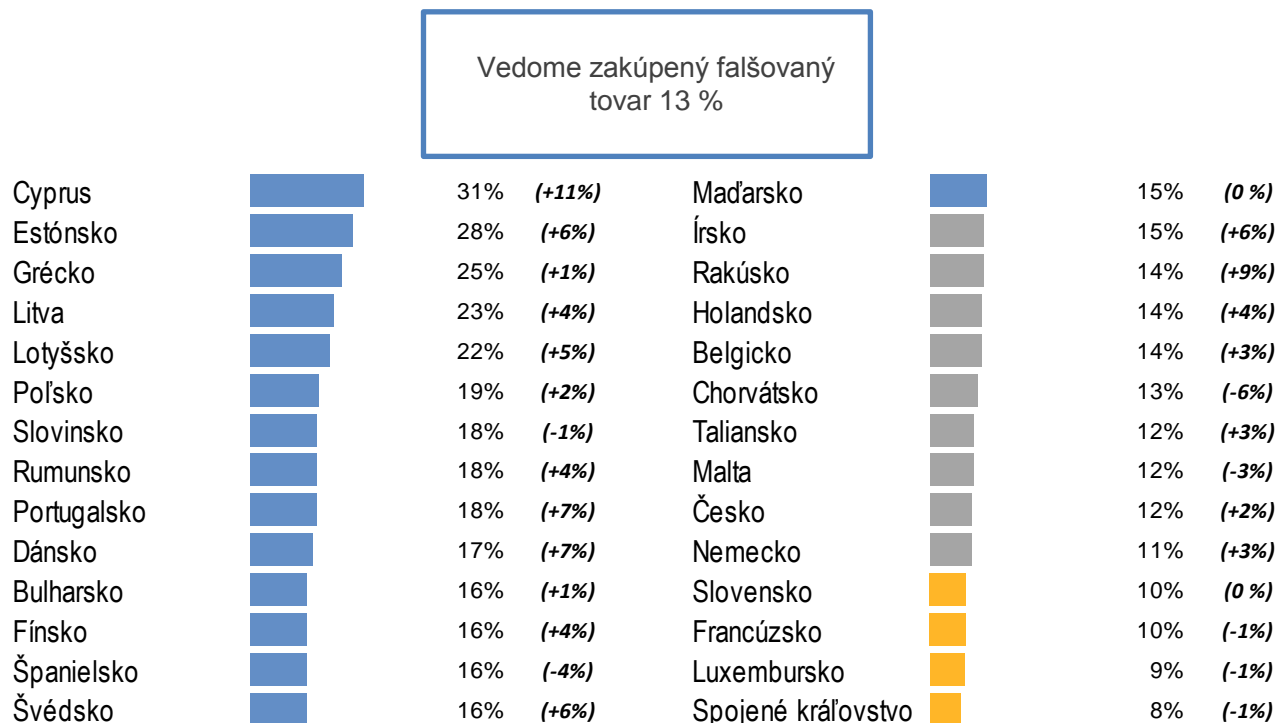
Prevažná väčšina mladých Európanov (94 %) si zakúpila v uplynulých 12 mesiacov tovar online. Tento údaj je skoro taký istý ako v roku 2016. Najobľúbenejšie kategórie výrobkov, ktoré mladí ľudia kupujú online, sú aj naďalej odevy, doplnky a obuv. Pokiaľ ide o iné kategórie, v porovnaní s rokom 2016 mladí ľudia menej často nakupujú online hudbu a filmy (fyzické nosiče).

Podobne ako pri digitálnom obsahu aj pri online nákupe fyzických tovarov je pre mladých ľudí kľúčovým faktorom kvalita výrobku (62 %) a bezpečnosť platby (61 %). Od roku 2016 sa však stal dôležitejší iný faktor, a to bezpečnosť internetovej stránky (nárast o 7 %).

V porovnaní s rokom 2016 mierne stúpol (o 3 %) nákup falšovaných výrobkov mladými ľuďmi, konkrétne z 22 % na 25 %.

Falšované fyzické výrobky nakúpila štvrtina mladých ľudí online, z toho 13 % vedome a 12 % nevedome. Celkovo sa zaznamenal mierny nárast (o 3 %) v nákupe falšovaných výrobkov od roku 2016. Tento nárast bol v niektorých krajinách výraznejší, napríklad v Rakúsku a na Cypre, ako v iných. Chorvátsko zaznamenalo pokles v pomere zakúpených falšovaných tovarov. Jeden z desiatich opýtaných v Európe nevie rozlíšiť, či si kúpil originálny alebo falšovaný výrobok, čo je takmer rovnaký údaj ako v roku 2016.

Obrázok 1.3: Podiel mladých ľudí, ktorí si vedome zakúpili falšovaný tovar, podľa krajín

(%) = porovnanie oproti roku 2016

Najčastejšie kupovanými falšovanými tovarmi sú naďalej odevy, doplnky a obuv. V porovnaní s nimi sa iné kategórie výrobkov, ako sú elektronické zariadenia, vstupenky, knihy a časopisy kupujú zriedkavo. Tieto výsledky sú takmer rovnaké ako v roku 2016.

Cena zohráva kľúčovú úlohu pri vedomom nákupe falšovaného tovaru. Podstatná menšina mladých ľudí nerozozná falšovaný výrobok od pravého a nezaujíma ich, či je falšovaný. Poradie týchto faktorov síce zodpovedá poradiu z roku 2016, počet odkazov na faktor ceny však klesol.

Menej ako jeden z desiatich opýtaných, ktorý si vedome kúpil falšovaných fyzický tovar, uviedol, že by mu v tom nič nezabránilo. Tak ako v roku 2016, aj teraz mladých ľudí od nakupovania falšovaných výrobkov odrádza prijateľnejšia cena originálnych výrobkov, zlá skúsenosť alebo riziko pokuty.

1.4 KOMUNIKÁCIA

Správy o osobnej bezpečnosti a rizikách nachádzajú v radoch mladých ľudí ešte stále vysokú odozvu, ale súčasne získavajú na dôležitosť tri argumenty založené na morálnych hodnotách proti porušovaniu práv duševného vlastníctva a najmä to, že falšované výrobky nie sú cool a že umelec/tvorca obsahu by mohol byť poškodený.

V prieskume Mladí ľudia a duševné vlastníctvo z roku 2016 boli identifikované dva hlavné faktory, ktoré by sa mohli stať základom cielej komunikácie na zvýšenie informovanosti mladých ľudí o duševnom vlastníctve a negatívnom vplyve falšovania a pirátstva. Tieto faktory sú osobná bezpečnosť a riziká, ako aj morálne hodnoty.

V roku 2016 sa síce väčšia dôležitosť pripisovala osobnej bezpečnosti a rizikám ako morálnym hodnotám, ale väčšina opýtaných považovala oba faktory za dôležité. V odpovediach v roku 2019 sa najväčšia váha pripisovala bezpečnosti a rizikám, ale v porovnaní s rokom 2016 sa zaznamenala významná zmena. Konkrétne stúpol podiel mladých ľudí, ktorí uviedli, že ich rozhodovanie ovplyvňujú tri tvrdenia založené na morálnych hodnotách, a to:

- falzifikáty a pirátsky tovar nie sú cool (od 48 % po 56 %),
- umelci, interpreti a ich skupiny môžu byť poškodení (od 60 % po 66 %),
- falšované výrobky môžu mať škodlivý vplyv na životné prostredie (od 58 % po 61 %).

Spolu s týmito zmenami sa zaznamenal *pokles* v podiele mladých ľudí, ktorí uviedli, že by ich ovplyvnilo tvrdenie, že peniaze za falšovaný tovar sa použijú na organizovanú trestnú činnosť. Zatiaľ čo takto odpovedali takmer tri štvrtiny mladých ľudí v roku 2016, tento údaj za rok 2019 bol o 6 % nižší (66 %).